

Nr 7.

Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande i anledning av väckt motion om reviderad levnadskostnadsindex.

I en inom första kammaren väckt, till dess allmänna beredningsutskott hänvisad motion, nr 343, har herr *Persson, Helmer, m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning och förslag till mera rättvisande beräkningsgrunder för levnadskostnadsindex.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har tagit del av yttrande från socialstyrelsen över en inom andra kammaren väckt likalydande motion.

Styrelsen upptar till granskning i motionen framförda åtta särskilda önskemål.

»a) Levnadskostnadsindex skall göras mer representativ för de olika större folkgrupper, som omedelbart beröras av index genom att olika indices beräknas, vilka äro baserade på vederbörande grupps verkliga konsumtion.»

Frågan om flera parallella indexserier har tidigare diskuterats i flera sammanhang, bl. a. i det 1943 avgivna betänkandet ang. levnadskostnadsindex (SOU 1943: 8). F. n. finnas två parallella serier, socialstyrelsens levnadskostnadsindex (konsumtionen inom en arbetar- eller tjänstemannafamilj i städer och andra tätorter) samt socialstyrelsens allmänna konsumtionsprisindex (den totala privata förbrukningen av varor och tjänster). Dessutom skola uppläggas särskilda indexserier för folkpensionärer och för landsbygdens befolkning. — Motionärerna synas närmast ha åsyftat att skilda indexserier borde uppläggas för arbetare och tjänstemän. Detta önskemål är mindre angeläget och bör under alla förhållanden få stå tillbaka för önskemålet om en landsbygdsindex. Det kan med ledning av tidigare undersökningar förutsättas, att två separata indexserier för arbetare och tjänstemän icke skulle avvika mycket från varandra. Önskemål om sådana serier ha avvisats i Schweiz sedan man genom kontrollräkningar funnit att serierna gävo praktiskt taget samma resultat. Styrelsen har sin uppmärksamhet riktad på önskvärdheten att upplägga flera parallella indexserier, och dylika önskemål komma att förverkligas i den mån de äro sakligt berättigade och anslag erhållas för ändamålet.

»b) Levnadskostnadsindex skall göras mer representativ för de olika familjetyper som existera inom de olika större folkgrupperna.»

Styrelsen skulle, ehuru med viss tvekan, acceptera en övergång till att beräkna indexen på grundval av konsumtionsvanorna hos familjer med genomsnittligt ett barn i stället för 2 barn. Däremot talar egentligen endast kontinuiteten i beräkningarna. Däremot anser sig styrelsen icke kunna förorda upplägget av flera parallella indexserier för olika familjetyper (en för ensamstående, en för barnlösa makar etc), i varje fall tills vidare. Styrelsens uppfattning är att den valda familjetyper icke har något större inflytande på indexen.

»c) Direkta skatter skola likasom indirekta skatter ingå i levnadskostnadsindex.»

Frågan har tidigare ingående diskuterats, bl. a. i 1943 års betänkande. Tidigare ha skatterna alltid ingått, men såsom resultat av betänkandet räknas sedan 1943 en serie med och en serie utan skatter. 1948 års riksdag beslöt att serien utan skatter skulle läggas till grund för beräkningen av statstjänstemännens löner, och de under hösten 1949 träffade överenskommelserna ha anslutits till denna serie. Motionärerna måste åsyfta en återgång till tidigare förhållanden, då serien med skatter bildade utgångspunkten för lönediskussionen och indexöverenskommelsen. Styrelsen anser övervägande skäl tala för bibehållande av nuvarande ordning dels på grund av att det skulle innebära stora svårigheter och ökade kostnader att åstadkomma en inkomststatistik, som gjorde det möjligt att successivt och med tillräcklig snabbhet erhålla material för beräkning av löneutvecklingen, dels emedan det rent principiellt är tvivelaktigt om inkomsternas förändringar skola påverka indexutvecklingen, dels ock enär förändringarna i de direkta skatterna under de senaste årtiondena varit mycket olika för olika befolkningskategorier. Skatteutvecklingen bör betraktas skild från levnadskostnadsindex. Nästan inga länder medräkna numera de direkta skatterna i sina indexserier. Av 75 kända indexserier är detta fallet beträffande Danmark, Finland, Nederländerna, Tjeckoslovakien och Sydafrikanska Unionen.

»d) Rabatter skola ej medräknas i levnadskostnadsindex.»

Några prisrabatter utgående till vissa speciella befolkningskategorier förekomma f. n. ej och införande av dylika är, såvitt styrelsen har sig bekant, ej aktuellt. Ett principuttalande i saken torde i nuvarande situation icke vara av egentligt intresse.

»e) Sociala, kontanta förmåner upptas som inkomst i budgeten.»

I den nuvarande indexbudgeten ingå kontanta sociala förmåner, såsom barnbidrag m. m., varför detta önskemål redan är uppfyllt.

»f) Varor, priser och orter skola hållas representativa och fortgående studeras i detta avseende.»

För att indexberäkningarna skola bli rättvisande är det synnerligen betydelsefullt, att detta önskemål blir uppfyllt i så hög grad som möjligt.

Styrelsen har sin uppmärksamhet fäst på nödvändigheten att följa med i utvecklingen. Exempelvis företas ändringar i varuurlval och kvalitetsbe-teckningar vid prisinsamlingen, så snart detta visar sig erforderligt. Orts-urvalet utökades 1943, och en ytterligare ökning är ej angelägen.

»g) Prisuppgifterna skola grunda sig på verkliga köp.»

Motionärernas önskemål stå helt i överensstämmelse med de principer som tillämpas av styrelsen. Beträffande den vitaminiserade mjölken dis-kuterades denna fråga vid indexnämndens sammanträde i januari 1950, men försäljningen av dylik mjölk beräknades då ännu ha så liten omfatt-ning, att skäl att införa densamma i beräkningarna ännu ej ansågs före-ligga.

»h) Socialstyrelsens prisombud och fältarbetare för konsumtionsunder-sökningar skola rekryteras demokratiskt.»

Socialstyrelsens ombud ha blott att införskaffa rena fakta, varvid risken för att ombudens egna åsikter få ett snedvridet resultat till följd är liten. Styrelsen har i större utsträckning börjat rekrytera kvinnor med sin större varukännedom till ombud. Vissa av motionärernas önskemål ansluta sig rätt nära till styrelsens strävan att intensifiera sitt arbete. I övrigt är sty-relsen av uppfattningen, att kraven antingen äro tillgodosedda eller icke behöva eller bära tillgodoses, därför att de äro av ringa betydelse eller skulle föranleda olägenheter av olika slag.

Utskottet delar den meningen att flera parallella indexserier bära upp-läggas. Icke minst skulle en särskild indexserie för landsbygdens befolk-ning vara behövlig. Däremot torde det vara av mindre vikt att få till stånd separata indexserier för arbetare och tjänstemän, då de synbarligen icke skulle komma att avvika mycket från varandra. Frågan om den familjetyp (tvåbarnsfamiljen), på vilken levnadskostnadsindex för närvarande beräk-nas, är rätt vald torde icke ha den betydelse, som motionärerna tillmätta densamma. Mot en ändring härvidlag talar i varje fall vikten av att kon-tinuiteten i indexberäkningarna bibehålles. Beträffande motionärernas önskemål att de direkta liksom de indirekta skatterna måtte ingå i indexen skulle ett tillmötesgående medföra vissa komplikationer, särskilt som 1948 års riksdag beslöt att indexserien utan skatter skulle läggas till grund för beräkningen av statstjänstemännens löner och de under hösten 1949 träf-fade överenskommelserna anslutits till denna serie. Såsom socialstyrelsen framhåller ha de flesta länder numera övergått till att icke medräkna de direkta skatterna i sina indexserier. Beträffande inräkning av rabatter, sociala kontanta förmåner, att varor, priser och orter skola hållas repre-sentativa samt att prisuppgifterna skola grunda sig på verkliga köp hän-visas till socialstyrelsens bemötande av motionärernas anmärkningar. Vad slutligen angår motionärernas önskemål angående rekryteringen av social-styrelsens prisombud och fältarbetare vill utskottet understryka att det härvidlag uteslutande gäller att införskaffa rena fakta. Viktigast är att

prisombuden och fältarbetarna ha bästa möjliga pris- och varukännedom.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att socialstyrelsen strävar att intensifiera sitt arbete för att åstadkomma så rättvisande beräkningsgrunder som möjligt när det gäller levnadskostnadsindex och finner icke anledning att tillstyrka den av motionärerna påyrkade utredningen.

Utskottet hemställer alltså,

att motion nr 343 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 mars 1950.

På utskottets vägnar:

BERNHARD NÄSGÅRD.

Närvarande: herrar Näsgård, Sandberg, Andersson, Birger, Nilsson, Ernst Hjalmar, Osvald, Eriksson, Einar, Sundberg, Hugo, Andersson, Lars, Ericsson, Carl Eric, Nilsson, Hjalmar, Nyström och Petrén.
